

Драгиња Кујовић: ЦРКВЕНИ СПОМЕНИЦИ КОЛАШИНА

Никшић, 1989.

Крајем 1989. године изашла је из штампе књига Драгиње Кујовић, историчара умјетности из Колашина, у издању Универзитетске ријечи из Никшића, под насловом „Црквени споменици Колашина и околине“, у тиражу од 1.000 примјерака. Рецензенти књиге су познати научни посленици др Новица Ракочевић и др Сретен Петковић, који су овај рад препоручили за објављивање јер „је у тексту дато много свима нових података“ о црквама колашинскога краја, које као културноисторијски споменици „имају своју историју, архитектуру, умјетност, па тиме и своје мјесто у историји умјетности и црногорској културној баштини“.

Књига је подијељена на три основне цјелине: 1) Културно-историјски услови настанка црквених споменика колашинског краја; 2) Цркве Колашина и околине; 3) Закључак. Поред тога, књига је снабђевена потребном апаратуром: резимеима на српскохрватском и енглеском језику, напоменама и додатним објашњењима са наведеном коришћеном литературом. Иако невелика по обиму (128 страница), књига је веома лијепо опремљена, а шездесетак фотографија и цртежа употпуњује општи повољан утисак. На почетку књиге аутор даје и карту колашинскога краја у вријеме настанка споменика, на којој су означена њихова мјеста и други локалитети, што је од несумњиве користи за читаоца да се лакше сналази уколико пожели да лично види одређени споменик.

Користећи се бројном литературом и на основу личних сазнања, аутор даје преглед историјских прилика које су условиле настанак бројних црквених објеката у колашинском крају, углавном током XIX вијека. Посебан осврт је дат на улогу црногорског митрополита Митрофана Бана, који је често посјеђивао петнаест колашинских парохија, освјештавао темеље нових цркава, прилагао иконостасе и држао бесједе. Присуство Црногорске митрополије изражено је и код иконографског програма иконостаса са локалном традицијом. Иконографска шема је дијелом инспирисана иконографијом иконостаса бароког црквеног сликарства, по узору на манастире Морачу, Савину и Цетињски Манастир. Цркве су посвећиване светитељима који су нарочито били поштовани у Морачи, Ровцима и Потарју – Св. Илија, св. Лука, св. Никола, св. Ђорђе и др. Манастир Морача је посебно утицао на ширење култа Богородице. Традиција слављења појединих светитеља преносила се на ослобођене територије након Берлинског конгреса 1878. године, када се јавља и култ св. Димитрија.

Поређењем са другим сакралним споменицима аутор у закључном дијелу првог поглавља закључује да „црквена архитектура на подручју Црне Горе има један континуитет у дугој историји хришћанства и чини једну стилску цјелину, која се преко једном јасно издиференцираног прототипа

хришћанске цркве у прероманици, на овом тлу преносила и његовала све до почетка XX вијена, када на овом подручју нестаје црквено градитељство“.

Аутор веома зналачки и стручно обрађује и даје опис свих цркава у колашинском крају, истичући њихове умјетничке и друге вриједности. Ово је први покушај у Црној Гори да се обраде сеоске цркве у једној општини, што треба поздравити као потез вриједан пажње надајући се да ће то подстаћи и друге зналце да обраде споменике у другим општинама Црне Горе, тим прије што им је до сада посвећивано мало пажње и многи од њих су веома оштећени.

Са историјског становишта књига Драгиње Кујовић је значајан допринос науци, јер поред података о архитектури и историји умјетности у овом дијелу Црне Горе доноси доста података о личностима, породицама и братствима у колашинском крају.

Божидар Шекуларец